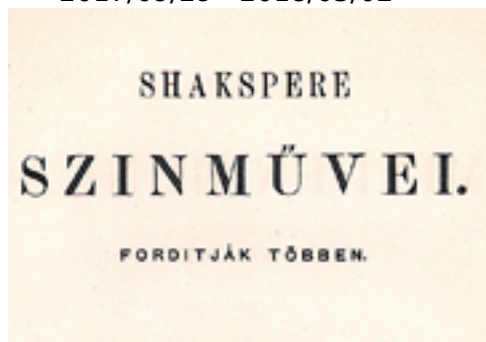

“...let it be faithful to idea and form, yet free...”

2017/09/29 - 2018/03/02

Exhibition about the first Hungarian edition of Complete Works by Shakespeare on the occasion of the János Arany Memorial Year. The first volume (*A Midsummer Night's Dream, Othello*) was published in 1864, while the last one (*Sonnets*) was published in 1878. Our exhibition presents publication history including János Arany's contribution, role and translations of Shakespeare plays.

Exhibition about the first Hungarian edition of Complete Works by Shakespeare on the occasion of the János Arany Memorial Year

[1]

William Shakespeare's works - primarily his dramas - had been translated into Hungarian before 1858 (and, of course, after 1858 too). At the end of the 18th century and at the beginning of the 19th century, translators used German translations and adaptations as a basic text, including Friedrich Schröder's or August Schlegel's *Hamlet* (Ferenc Kazinczy), or Heinrich Beck's *Die Quälgeist* (*Much Ado About Nothing* - József Benke). Original English text was first used by Gábor Döbrentei: *Macbeth* was published in 1830. The play based on this translation was staged by the acting company of Buda Castle Theater in 1834.

52-ik szám 1882. BUDAPEST, DECEMBER 24. XXIX. évfolyam.

Közlését feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és 1 egész évre 12 Ft. Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG: 1 egész évre 8 Ft. Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK: 1 egész évre 6 Ft. KÖLTHÖI előfizetéseket a postaiújság megfizetésű utalóval is esztendőre.

LEVÉL

Vasárnapi Ujság szerkesztőjéhez.

Kedves barátom!
 Életrajzi adatokat kérsz tőlem abból az alkalomból, hogy kisebb eredeti költeményeim gyűjteménye két kötetben most jelenik meg a Franklin-társulat kiadásában, mely azt jónak látta arcképpemmel is ellátni s te ez arcképet lapodban szintén közölni akarod.

Azt hiszem, nem vársz tőlem sem részletes — s életpályám és sorsom minden változásaira kiterjeszkedő — életrajzot, sem összes irodalmi munkáim czimjegyzékét, melyek nagy része a pillanati szükség vagy igények által hivatott létre s rövid élet után a méltó feledésnek adott át. A mit tőlem kívánsz s a mit adni hajlandó vagyok, némi kommentárral kísérese harminczhat éves költői (pardon! versírói) pályámnak, két kötetes gyűjteményem megvilágítására. Mert verseim közül nem csak azok alkalmiak, melyek bizonyos kijelölt ünnepélyes alkalomra készültek s adattak elő; alig van a két kötetben valami, a mi ne bírna alkalmi-, vagy ha jobban tetszik, életrajzi vonatkozással. Von-e ez le valamit becsökből? vagy ad ahhoz valamit? azt hiszem, sem egyik, sem másik. Goethe szerint minden jó vers alkalmi, a miből nem következik ugyan, hogy minden alkalmi vers jó is; de annyi igen, hogy nem minden alkalmi vers rossz is multhatatlanul. Lehet jó is, rossz is — a szerint a mint a külső alkalom (akár országos, akár egyéni), belsővé vált az által, hogy szíve mélyében meghatotta a költőt s a mint ez az alkalom-sugallta érzéseit és eszméit költői alakba tudta önteni, vagy nem.

A ki életemet annyira ismeri mint te, könnyű szerrel meg fogja találni költeményeimben a vonatkozásokat s — remélem — az igazságot is, mely ha magában még nem művészet is, de egyik multhatatlan eleme s lényeges feltétele annak. Így a *Szülőházam* című költemény (I. kötet 163. l.) visszavezet a nagyenyedi kollégium-utczai házhoz, melyben 1829. június 15-kén láttam meg a napvilágot, s melyet a 49-iki pusztulás után romjaiban kelle viszontlátnom. Gyermekkorom s neveltetésem hű képét megtalálhatja olvasóm többi közt a *Karácson* (I. 151.), *Öreg karszék* (II. 133.) s kivált az *Emlékezés apámra* (II. 41.) címűekben. Ez utolsóból kiolvashatja, mily gonddal s szeretettel nevelt, tanított, jöklatott, vezérelt anyám s hogy elmém es

szívem képésének alapját mikép vetette, irányát mikép adta meg s tüzte ki egész életemre. Ha érek valamit a lett belőlem valami: azt én egyedül neki köszönöm; még önmunkássági ösztönömet is, a mire példája által vezetett s azt egészen vérembe csepegtette. Mily döntő szerepet játszott mellette, életemre s jellememre anyám, mily páratlan, gondos, szerető anya (hála égnek, még nem kell mondanom: «volt» — az isten tartsa még soká!) s mily szeretettel és tisztelettel csüngtem kis koromtól fogva, s csüngök rajta öregségemre: azt igazán és őszintén hirdeti neki

szentelt számos versem, melyeknek — mivel sok köztök a nagyon is egyéni — csak kisebb részét vettem föl gyűjteményembe, de így is eleget arra, hogy belőlök (*Ma hatvan éves* II. 38. *Hosszu óz* II. 88. *Erdélyi ut* 1. 2. II. 226. *Ma hetven éves* II. 254. *Szép öreg asszony* II. 376.) életem e verőfényes oldala kisugározzék.

Ifjuságom szerelmi regénye két fejezetből áll, melyek némileg egymásba fonódnak. Elő szerelmem, szinte gyermekül még, azé a kekszemesü, aranyhajú gyermeké volt, ki néhány év múlva — ah oly igen rövid időre! — kezével is

SZÁSZ KÁROLY.

[2]Anasztáz Tomori (Teodorovits) of Serbian origin, who had been a mathematics teacher and János Arany's colleague at the Reformed Grammar School of Nagykőrös, came into the possession of a rich inheritance in 1854. Tomori became a noteworthy patron of the Hungarian culture and science of the second half of the 19th century: an inventor, initiator and financier of the first Hungarian complete Shakespeare edition. He asked for the principles to be elaborated by János Arany.

The concept of the Shakespeare edition was undoubtedly invented by Arany, who also worked out the professional content as well as the assurances of the work.

Translators and control editors had been selec

[3]ted from prominent figures of contemporary Hungarian literary life including, among others, Károly Szász, Sr., Ágost Greguss, József Lévy, Jenő Rákosi, László Arany, Ede Szigligeti and János Arany. The unquestionably authoritative János Arany, whose translations (*A Midsummer Night's Dream*, *Hamlet* and *King John*) had been accepted without any alterations or comments, volunteered for correcting and editing the translations of nine plays including *Coriolanus* (translated by Sándor Petőfi), *Julius Caesar* and *King Lear* (translated by Mihály Vörösmarty). These three translations had been made earlier and were included in the first Hungarian complete edition of Shakespeare's works. János Arany was in the habit of not only criticizing translations, but also recommending solutions.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG évi / egész évre 12 ft / POLITIKAI UJDONSÁGOK egyévi / félévre — 6 • Csepén a VASÁRNAPI UJSÁG: / egész évre 6 ft / félévre — 4 • Csepén a POLITIKAI UJDONSÁGOK: / egész évre 6 ft / félévre — 3 • KÜLFÖLDI előfizetőknek a postai tárgy megfizetéséről viteldj is csatolandó.

5-ik szám 1881. BUDAPEST, JANUÁR 30. XXVIII. évfolyam.

LÉVAY JÓZSEF.

LÉVAY, kinek összegyűjtött költemenyei, harminczöt éves költői pályájának maradandó becsü emlékeül épen most jelennek meg, költőink azon kised csoportjához tartozik, mely közvetlen a forradalom után, a fölbujzáló rossz poéták meztelbas serge, a Petőfi-utánzók külsőségeken kapó hada, s a vidéki- és táj-költészet sallangoskodói ellenében a nemzetinek a népies alajján művészi kifejtésére törekedett, s igazi magyarságot választékos formával, hazafias érzést általános és örök-igaz emberivel, s erőt és tartalmasságot finomult ízléssel törekedett egye-
síteni.

E Petőfi utáni költői iskola élén nem kisebb ember áll, mint Arany János, ki már 1846-ban megírta ugyan Toldiját s azzal egyszerre a Vörösmarty és Petőfi magaslatára lépett, de a ki lyrai költészete erejét csak a forradalom után fejtette ki, mikor Tompával együtt a legigazabb és legerősebb hangot adta a nemzet fájdalomnak és reményeinek. Kisebb költeményei két kötetében alig van öt-hat darab a forradalom előtről, ugyanannyi a forradalomból; a többi mind az ötvenes évek terméke, abból az időből, melyről épen szólottunk.

Lévay is jóval korábban lépett föl. Ha jól emlékszünk 1844-ben, a Garay Regélőjében «Koszoru» czimű esimes költeményével, melyet csakhamar még kettő követett; s Erdélyi János a fiatalabb költőkről (Petőfi, Tompa, Lisznyai) írt szemléjében már azt írhatta: «Lévay József oly szépen versel, mint társai közül alig valamelyik». De azért Lévay költői munkásságának is a forradalom utáni időre esik a java része; s ő ama költői csoportban, melyről fentebb szólottunk, Arany után az első helyek egyikét foglalja el.

Lévay József 1825-ben november 18-kán született Borsodvármegyében Sajó-Szent-Péteren, becsületes és értelmes magyar földműves — bár nemes — szülőktől, kiket öreg korukban is ép annyira tisztelt és szeretett, mint a jó Petőfi a maga egyszerű szülőit. Meltán; mert tőlök, egyszerű házi körökben kapta első benyomásait, melyek ízlésére, nyelvére, egész pályájára oly nemesítőleg hatottak; s mert a sok gyermekü szülők, fölsímerén e fiukban a nagyobbra hivatott tehetséget, elhatározták őt áldozattal is «kitaníttatni». Elemi iskoláit születése helyén, a gymnasiumot Mis-

kolozon, a jogot Kézmárkon végezte, a hol ez időben tanárkodott Hunfalvy Pál, a kitünő tudós is. Joggyakorlaton Borsod jeles fiánál s nagyhirü követénél, Szemere Bertalannál volt, ki a szép tollu s már is nevesedni kezdő fiatal írórt Pozsonyba is magával vitte az 1847/8-diki országgyűlésre. Itt írta, néhány lángoló hazafias költemény között, Kossuthhoz is szép ódáját. Megalakulván a miniszterium, Szemere Horváth Lajost titkáruul vette maga mellé és Lévayt fogalmazónak nevezte ki miniszteriumába és a hivatalos «Közlöny» mellett alkalmazta, hol journalistikai jártasságot szerzett s a forradalom végeig meg is maradt. Ugyanabban a mi-

niszteriumban fogalmazóskodott egy ideig Arany János is, főkép azért, hogy a Vas Gereben Nép-lapja szerkesztésében tetteleges részt vehessen. A forradalom leveretése szétrobbantott mindent; szétverte az embereket is. A közelet sorompói bezárattván, az irodalom — egyetlen tere a nyilvánosságnak — annál nagyobb fontosságúvá vált s a journalistika lassanként elfoglalta ismét a tért, melyről erőszakkal leszerítették. Lévay, miután egy évnél tovább szülői házában rejtőzött, 1850-ben a Császár Ferencz által alapított Pesti Naplónál nyert alkalmazást mint újdonságíró; költeményei pedig, előbb Bátor Miklós, aztán saját neve alatt, mind sü-

LÉVAY JÓZSEF. Komnits fényképe után.

[4]The first volume (*A Midsummer Night's Dream, Othello*) was published in 1864, while the last one (*Sonnets*) was published in 1878. In the two decades that followed, almost all of the new translations of Shakespeare plays had been staged. The first one was *A Midsummer Night's Dream* staged in National Theater on April 23, 1864, on the 300th anniversary William Shakespeare's birth. Our exhibition presents publication history including János Arany's contribution, role and translations of Shakespeare plays.

Opening ceremony: Thursday October 5, 2017, 5 p.m., in the catalog space of Theater History Collection - Music Collection

[Facebook event of the opening ceremony](#) [5]

Curator of the exhibition: Dr. Edit Rajnai

Venue of the exhibition: National Széchényi Library, Wing 'F' of Buda Royal Palace, Floor 6, catalog space of Theater History Collection - Music Collection

The exhibition will be open between September 29, 2017 and March 2, 2018, Tuesday to Friday 9:00—17:00, and on Saturday 9:00—14:00.

Visitors who do not own a Reader Pass to NSZL can attend our temporary chamber exhibitions for a flat fee of HUF 400.

2018/01/05 - 09:17

Source URL: <https://oszk.hu/en/exhibitions/let-it-be-faithful-idea-and-form-yet-free>

Links:

[1] <https://oszk.hu/sites/default/files/szentivaneji-plakat.jpg>

[2] <https://oszk.hu/sites/default/files/szasz-karoly.jpg>

[3] https://oszk.hu/sites/default/files/gabanyi_shylock.jpg

[4] <https://oszk.hu/sites/default/files/levay-jozsef.jpg>

[5] <https://www.facebook.com/events/1961822257394882??ti=ia>

[6] <https://oszk.hu/en/category/foszotar-es-pozicionalo/hirek>